

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Uitvoering hielprik (deel 1)

Instructies voor screeners

(zie ook de [e-learning voor hielprikscreeners](#))

Het gesprek vooraf

- > *Vraag of de ouders de folder ‘Hielprik en gehoortest bij pasgeborenen’ hebben gekregen en gelezen.*

Op www.pns.nl/geboorte kun je vertalingen vinden van de folder.

Als ouders de folder niet hebben gekregen, geef ze dan alsnog de folder en vertel hieruit de belangrijkste punten:

- Met de hielprik wordt wat bloed afgenomen bij een kind.
- In dat bloed wordt gekeken naar een aantal ernstige, zeldzame aangeboren ziektes.
- De ziektes zijn te behandelen. Door daar zo vroeg mogelijk mee te starten kun je ernstige schade bij een kind voorkomen of beperken. De behandeling bestaat vaak uit medicijnen of een dieet.
- Deelname aan de hielprik is vrijwillig en voor ouders kosteloos.

- > *Vraag of alles duidelijk is.*

Hebben de ouders nog vragen?

Misschien staat het antwoord bij de vragen en antwoorden in deel 2 van de ‘Uitvoering hielprik’. Zo niet, verwijst de ouders dan naar de verloskundig zorgverlener of naar de medisch adviseur van het RIVM, te bereiken via het regiokantoor van het RIVM-DVP. De telefoonnummers staan op www.pns.nl/hielprik/contact.

Ouders hebben de vrijheid om zelf te bepalen of hun kind meedoet aan de screening.

- > *Vraag daarom toestemming om de hielprik uit te voeren.*

- Vindt u het goed als ik de hielprik bij uw kind uitvoer?

Het invullen van de hielprikkaart

Vul de hielprikkaart in zijn geheel in. **Doe dit met een zwarte balpen** i.v.m. de leesbaarheid bij het inscannen van de hielprikkaart!

- > *Vraag het volgende aan de ouders:*

- Heeft uw kind een bloedtransfusie gekregen?
 - Zo ja: wanneer (datum en eindtijdstip)?
 - Weet u wat voor soort bloedtransfusie uw kind heeft gehad (erytrocyten, bloedplasma, trombocyten)?
- Soms vinden we in het bloed dat een kind drager is van sikkelcelziekte. Wilt u het weten als blijkt dat uw kind drager is van deze ziekte?
- Na het bloedonderzoek blijft er hielprikbloed over op de kaart. Geeft u toestemming om het overgebleven bloed en de hielprikgegevens te bewaren om te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek om de hielprikscreening verder te verbeteren? Hielprikgegevens zijn bloeuitslagen, en ook het geboortegewicht en de duur van de zwangerschap. (Persoonsgegevens zoals naam, adres en geboortedatum zijn geen hielprikgegevens.)
- Als de ouder hier toestemming voor geeft, wordt het overgebleven hielprikbloed 5 jaar bewaard. Als de ouder geen toestemming geeft dan wordt het bloed na 1 jaar vernietigd.
- Meer informatie hierover staat op www.pns.nl/hielprik/toestemming-onderzoek.

- > *Vertel dat de persoonlijke gegevens uit de hielprikscreening vertrouwelijk zijn. Dat ze alleen gebruikt worden voor de hielprikscreening.*

De voorbereiding

Zie ook de algemene instructies aan het eind van dit document.

- Zorg dat het voetje goed warm is. Wanneer het voetje niet warm is, dan mag je met een vochtig, handwarm washandje het voetje opwarmen. Wanneer je zelf warme handen hebt dan kun je ook met je handen het voetje warm maken.
- Vraag een van de ouders het kind tegen de schouder aan te houden, zodat je goed bij het hielkje kunt. Op die manier werkt de zwaartekracht ook mee.

De bloedafname

Doe poedervrije handschoenen aan.

Raak het filtreerpapier niet met de handen aan. Handcrèmes of desinfecterende gels kunnen de bloedanalyse verstoren. Zorg ervoor dat water, zeep, voeding of andere materialen niet in contact komen met het filtreerpapier.

Kies de plek uit voor de hielprik.

Zie het plaatje: je mag alleen prikken in het donkere deel van het voetje.

De hielprikklancet heeft een veiligheidspal, die voorafgaand aan de bloedafname verwijderd moet worden! Let op dat je niet nu al de lancet activeert.

Het verwijderen van de veiligheidspal kan op twee manieren:

- Met één hand: door de veiligheidspal van je af te duwen.
- Met twee handen: door de veiligheidspal te draaien, waardoor de pal afbreekt (foto a).

Plaats de hielprikklancet op de hiel met de hendel van je af en met het pijltje op de lancet op de plaats van de bloedafname (foto b).

Je kunt het sneetje aan de onder/zijkant (zie afbeelding boven) van de hiel zowel horizontaal als verticaal maken, dat maakt geen verschil. Wanneer je vervolgens de huid van het voetje zo beweegt dat het sneetje zich opent dan kun je er makkelijker bloed uit laten druppelen.

Zorg voor voldoende druk op de huid voor optimaal contact tussen de huid en de hielprikklancet. Activeer de lancet door de hendel met je wijsvinger naar je toe te trekken (foto c).

a. Verwijderen van de veiligheidspal met twee handen

b. Plaatsen van de hielprikklancet

c. Activeren van de hielprikklancet

- Vul alle zes rondjes op het filtreerpapier aan de voorzijde geheel met bloed.
- Doe dit met één druppel bloed per rondje.
- Laat de bloeddruuppel het filtreerpapier raken.
- Laat het voetje niet in contact komen met het papier. Dus niet stempelen.
- Controleer of het bloed goed naar de achterkant van de hielprikkaart is doorgelopen. Dat is namelijk de bedoeling.

> *Let op:*

- Het voetje mag licht gemasseerd worden om de bloedafname te bevorderen. Voorkom stuwen.
- Als er te weinig bloed komt, prik dan in overleg met de ouders opnieuw. Gebruik geen eerdere prikplaatsen, maar prik aan de andere zijde van het voetje of in het andere voetje.
- De rondjes mogen niet bijgevuld worden met een nieuwe druppel. Dus geen bloed over bloed.
- De rondjes mogen niet in elkaar overlopen.
- Het bloed mag ook elders op het filtreerpapier komen, als het maar hoeveelheden ter grootte van de rondjes zijn.
- Als je zelf een wondje hebt, dat mogelijk in contact is gekomen met het bloed van het kind, dan dien je het protocol prikaccidenten van je eigen organisatie te volgen.

> Zie ook 'Vragen en Antwoorden' ([Uitvoering hielprik - deel 2](#)).

Verderop in deze instructie vind je voorbeelden van wel en niet goed gevulde hielprikkaarten.

Na afloop van de bloedafname

- > Plak na afloop de bijgeleverde pleister dwars op de wond en trek de wondranden wat naar elkaar toe.
- > Ruim het gebruikte materiaal op (zoals uw organisatie voorschrijft).
- > Laat de hielprikkaart aan de lucht drogen.
Gebruik dus geen verwarming of föhn etc.
- > Vermeld op de buitenenvelop de persoonsgegevens van het kind en de datum waarop de hielprik is uitgevoerd. Vraag aan de ouders om het hielprikkaartnummer (te vinden op de witte envelop) minstens één jaar te bewaren. Mochten ouders contact willen opnemen met het RIVM-DVP regiokantoor over de hielprik van hun kind, dan is dit hielprikkaartnummer nodig ter controle.
- > Zeg tegen de ouders dat ze de pleister aan het einde van de dag moeten verwijderen.
- > Vertel aan de ouders dat ze binnen vijf weken bericht krijgen over de uitslag.

Versturen van de hielprikkaart

Stop de hielprikkaart in de bijgeleverde envelop en doe de hielprikkaart op de post.

Doe dit nog dezelfde dag en vóór de buslichting.

Voorkom dat de kaart lang in een warme brievenbus of warme ruimte (auto!) ligt.

De JGZ-organisaties ontvangen aan het eind van het jaar van RIVM-DVP een schema voor het correct verzenden van hielprikkaarten in de maand december, in verband met de feestdagen. Screeners krijgen de informatie ook via Hielpriknieuws voor Screeners. Abonneer je op deze nieuwsbrief door middel van deze link:

www.rivm.nl/abonneren/hielpriknieuws-voor-screeners

Goed gevulde hielprikkaart

Voorkant

Achterkant

Niet goed gevulde hielprikkaarten

Onvoldoende doorgelopen

Voorkant

Achterkant

Te kleine vlekken

Voorkant

Achterkant

Te veel bloed

Voorkant

Achterkant

Algemene instructies

- Draag bij de bloedafname altijd aan beide handen poedervrije handschoenen.
- Houd je wat betreft algemene hygiënerichtlijnen aan de afspraken van je eigen organisatie.
- Volg bij een koortslip het protocol van je eigen organisatie.
- Heb je een wondje of kloofje aan je handen? Plak dit af met een waterafstotende pleister.
- Reinig je handen tussen de bloedafnames door met water en zeep. Droog je handen af aan een schone doek of een stuk keukenrol. Wanneer het niet mogelijk is je handen te wassen, dan kun je gebruik maken van een desinfecterende gel.
- Zijn je handen in contact geweest met bloed? Wrijf ze dan na het handenwassen in met alcohol.
- Gooi het hielprikklancet en de handschoenen na gebruik bij het huishoudelijk afval.
- Als ouders het hielprikklancet willen bewaren, dan is dat mogelijk.

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Centrum voor Bevolkingsonderzoek | Postbak 49
Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven

www.rivm.nl
www.draaiboekhielprikscreening.rivm.nl
www.pns.nl/hielprik

Januari 2023

De zorg voor morgen begint vandaag

bevolkingsonderzoek

Disclaimer

Dit product is een uitgave van het RIVM, en is tot stand gekomen met de medewerking van deskundigen uit betrokken beroepsgroepen en organisaties. Het RIVM besteedt uiterste zorg aan actuele, toegankelijke, correcte en complete informatie. Aan de inhoud van dit product kunnen echter geen rechten worden ontleend.